

НА ПАЧАТКУ ДАРОГІ

У Саюзе кампазітараў БССР стала добрай традыцыяй належаць на музычных «серадах» паказ творчасці кампазітэрскай змены, будучага палупеўня нашай арганізацыі — студэнтаў кансерваторыі, аўтару з мастацкай самадзейнасці.

На адной з апошніх музычных «серад» адбылося праслухоўванне твораў чатырох студэнтаў кампазітэрскага аддзялення Беларускай кансерваторыі. Трое з іх, Я. Каслапаў, Л. Свєрдаль і Р. Суруц, займаюцца ў прафесара А. Багатырова, а А. Кочына — у прафесара М. Аладзева.

Студэнт — трыякурскі Я. Каслапаў паказаў сваім старэйшым таварышам арыгінальнае па задуме (ды і па выкананні) разгорнутае Ронда для скарпіны ў суправаджэнні фартэпіяна. Твор прываблівае яркімі элементамі паліфоніі (дыялог двух інструментаў), тэмбравымі знаходкамі. З паказаных Я. Каслапавым вакальных твораў трэба адзначыць «Калыханку». У ёй аўтар імкнецца па-новому падысці да трактоўкі гэтага традыцыйнага жанру ў музыцы. У «Калыханцы» адукацыйна свая гэрмонія, фактурна разнастайнасць суправаджэння. Сваё творчае «я» пачынаючы кампазітар уносіць таксама ў апрацоўку беларускай народнай песні «Сіне мора ўсхваляваецца...».

Адметны пачатак творчага шляху студэнта — першакурскі Л. Свєрдаль. Выканана на «серадзе» яго саната для фартэпіяна (з ёю ён паступаў у кансерваторыю) — твор яшчэ мала самастойны. Нагледзячы на тое, што малады аўтар валодае мела-

дычным талентам, уменнем пісаць для фартэпіяна, твор яго, яшчэ носіць традыцыйны характар XIX стагоддзя (Мендэльсона, Шумана і іншых). Саната названа «Піанерскай», але ў яе гучанні няма нічога ад савецкай піанерскай песні. А вось дзве фартэпіяныя прэлюдзі, напісаныя тым жа аўтарам ужо ў працэсе кансерваторскай вучобы, — куды больш самабытныя па музыцы, зроблены з добрым густам. Гэта абнадзевае, што пры настойнай працы над сабой Л. Свєрдаль здолее знайсці сваю ўласную музычную мову, сваё месца ў мастацтва.

Многачасова чаканне і ад студэнта першага курса Р. Суруца. Ён паказаў Ронда для кларнета (выканаўца — саліст

Белдзяржфілармоніі Я. Лосеў) — яркі, усхваляваны твор з элементамі жорту, скарпінамі, хаче і не ва ўсім роўна па якасці.

І, нарэшце, яшчэ адзін першакурскі — А. Кочына. У яго, як і ў іншых, відавочна здаровае імкненне да наватарства, да пошукў сваёй мовы. Шасць прэлюдзі для фартэпіяна А. Кочына вылучаюцца свежай думкай і своеасаблівасцю. Гэта, бадай, найбольш арыгінальнае з усяго таго, што мы праслухалі на «серадзе». А вось песня «Мінская лірычная» А. Кочына, выкананая пасля прэлюдзі, менш самастойная і таму менш цікавая.

Трэба шыра кажаць, што ўсе мы, старэйшыя таварышы па мастацтву, з задавальненнем слухалі творы маладых

калег, тых, у каго яшчэ ўсе наперадзе. Сустрэча з імі была прыемная і радасная. У студэнты нашай кансерваторыі — сур'ёзны падыход да справы, настойлівае жаданне адпастраваць у сваёй творчасці тое, што яны чуюць у нашым штодзённым жыцці і што ім падкавае сэрца. Малады аўтары не цураюцца шырокага меладыйнага дыяпазона, не замыкаюцца ў коле пошукў толькі формы. Усе гэта выклікала зацікаўленасць з боку шматлікай аўдыторыі ў абмеркаванні творчасці кампазітэрскай моладзі, побач са сталымі музыкантамі Л. Аўэрбаха, Х. Л. Мухарынскай, К. Сцяпанавіча, прымалі актыўны ўдзел студэнты-тэатрысты і выканаўцы.

Яшчэ адна характэрная дэталю гэтай незвычайнай музычнай «серады». Амаль усе творы студэнтаў кампазітэрскага аддзялення выканалі і таварышы па вучобе — піяністы, вакалісты, скарпіны, выканалі абрусаленна, са шчырым захапленнем, натхнёна, чым у многім садзейнічалі паслухаванне твораў сваіх маладых калегаў.

На гэтай жа «серадзе» мы пачулі два хоры І. Маціна — «Дняпро» і «Ураджайная». Прыемна адзначыць пэўны рост харавога майстарства гэтага аўтара, смелае выкарыстанне ім тэмбравых музычных кантрастаў. І. Маціну трэба і далей працягваць пошукі ў напрамку большай свабоды ў выбары выразных сродкаў і працоўнага пошукў індывідуальнага пошукў.

Мы знаёмліліся толькі з трыма часткамі студэнцкага кампазітэрскага аддзялення Беларускай кансерваторыі (а між тым усіх іх на розных

курсах вучыцца дазначаць чалавек). Шкада, што не былі паказаны на «серадзе», напрыклад, фартэпіяныя творы Л. Смалкоўскага (клас А. Багатырова), фартэпіяныя «песні, песні і романсы» Л. Курільчыка і Ф. Пытальова (клас М. Аладзева). Іх творчасць таксама заслугоўвае размовы ў нашым саюзе, у асяроддзі вопытных музыкантаў.

Вялікіх пошукў, сапраўднага наватарства, выпрацоўкі мастацкага густу маем права мы чакаць ад нашай кампазітэрскай змены. Паказана, каб лепшыя творы студэнтаў кампазітэрскага аддзялення кансерваторыі ўключаліся ў праграму адкрытых канцэртаў саюза, філармоніі, выканаліся па радыё. Гэта паслужыць добрым стымулам для далейшага творчага росту маладых аўтараў.

Я. ЦІКОЦКІ,
народны артыст
СССР.

наша дэталю гэтай незвычайнай музычнай «серады». Амаль усе творы студэнтаў кампазітэрскага аддзялення выканалі і таварышы па вучобе — піяністы, вакалісты, скарпіны, выканалі абрусаленна, са шчырым захапленнем, натхнёна, чым у многім садзейнічалі паслухаванне твораў сваіх маладых калегаў.

На гэтай жа «серадзе» мы пачулі два хоры І. Маціна — «Дняпро» і «Ураджайная». Прыемна адзначыць пэўны рост харавога майстарства гэтага аўтара, смелае выкарыстанне ім тэмбравых музычных кантрастаў. І. Маціну трэба і далей працягваць пошукі ў напрамку большай свабоды ў выбары выразных сродкаў і працоўнага пошукў індывідуальнага пошукў.

Мы знаёмліліся толькі з трыма часткамі студэнцкага кампазітэрскага аддзялення Беларускай кансерваторыі (а між тым усіх іх на розных

Лідзія Лапета — перадавая работніца Пінскага заводу стучных шнур. Аднак яе вядома і як антыўную ўдзельніцу мастацкай самадзейнасці, выканаўцу народных песень.

ПА ПРАПАНОВЕ ЧЫТАЧА

Наш чытач Ф. Васіленка ўнёс прапанову, каб бібліятэка больш актыўна прапагандавала творы беларускіх літаратурных пісьменнікаў. Мы параіліся і вырашылі арганізаваць сустрэчу з пісьменнікам актывам чытацкага «Вясёлка».

Пачалі рытывацца да сустрэчы. Юныя чытачы разувалі вершы, невялікую п'есу. У гэты дзень прыйшлі В. Вітка, С. Грахоўскі, П. Пальчэўскі, Чытачы «Вясёлкі» Юра Палонскі, Леа Станішэўская, Маля Паўловіч выказалі свае думкі пра часопіс, дэкламавалі

вершы, апублікаваныя ў «Вясёлцы». З чытаннем сваіх твораў выступілі госці В. Вітка расказаў, якія апавяданні і вершы будуць апублікаваны ў бліжэйшых нумарах часопіса. Быў арганізаваны продаж кніг газет, Сотні дзяцей пайшлі дамоў з кніжкамі, на якіх сталі аўтаграфы пісьменнікаў. Шкада толькі, што кніжка не хапіла на ўсіх: не знайшоўся больш у кнігарні.

Л. ФРЫД,
супрацоўнік бібліятэкі № 1
Кастрычніцкага раёна,
г. Мінска.

ШОСТАЯ ПРЭМ'ЕРА

Мінула крыху больш года, як Бабурыні перасючы тэатр ператворылі ў музычна-драматычны. За гэты час былі паставлены апэраты «Сільва», «Фіалка Манмартра», «Вяселле ў Малінаўцы», «Палацнак Чэміты», «Сарочынскі кірмаш».

Умацаваўся, папоўніўся новымі творчымі сіламі склад тэатра. Пасляхова прыйшлі гастролі тэатра ў Бранску, Гродна, Магілёве.

І вось — зноў прэміера «Раста» — музычная камедыя, героі якой — славянскія сыны і дачкі герцагіні Кубы.

Пастановку ажыццявіў гадоўны рэжысёр тэатра заслужаны артыст БССР А. Аркадзеў, канцэртмайстар Г. Растовіца, балетмайстар Н. Дароніна, дэкарацыі мастака І. Чумакова.

У спектаклі заняты артысты З. Маліноўская, Д. Іванова, А. Шурьгін, П. Масцэраў, Г. Ваўла і іншыя.

Бабурыне распачынаюць цяпер працу над музычнай камедыяй Беларускага кампазітэра Ю. Семянкі «Рабінаўка каралі».

САВЕЦКАЯ БЕЛАРУСЬ № 5

тарамі Мінскага ўставацца, аб сваёй зямлі, якое правадзілася ў Лёве.

Аматары спорту зацікавіліся спартыўна-адукацыйнага басейна на Віцебскім дыяганальным камбінаце.

Прадпрыемства сельскай гаспадаркі адрававалі кіндырады аб новых вынаходках у галіне падыржкі і стамулятару росту жытня, які вырабляюцца з ацэталю біямінуна на Мінскім заводзе медыцынскіх прапаратаў.

У Мінску пабывалі на гастроліх маскоўскі Тэатр імя Я. Вактангава, тэатрышчык Махмуд Эсамбаев. Ён прывесчыў асобны нумары і пятым нумары кіначасопіса «Савецкая Беларусь».

Кіначасопіс расказвае аб Крыжэвіцкім цэментна-шэферым заводзе, аб новых маладых мастаках створаных мастакам і навушнікам.

ГЭТАГА ВЫМАГАЕ НАШ ЧАС

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.)

та. Хіба ж можна ўявіць сабе гэты працэс без арганізуючай ролі Польскай Рабочай Партыі і Урада рэспублікі.

Некаторыя таварышы, разважаючы на гэту тэму, звальваюць у кучу, з аднаго боку, святлы, звязаны з грамадскай або вытворчай дзейнасцю людзей і з другога боку, сямейныя абрады. Вядома, святлы шырокага грамадскага гучання даюць больш матэрыялы для праўлення мясцовай самадзейнасці. У нашай рэспубліцы ўжо вядомы зусім новы рытуал правядзення такіх, напрыклад, вытворчых свят, які баль пераможцаў, дзень брыгады і інш. І ў гэтых святых некаторыя асновы рытуалаў становіцца традыцыйнай, яе пераімаюць асобыя налектыўныя адзін у аднаго. Але зусім на-пашаму трэба падыходзіць да такіх сямейных абрадаў ў ўрачыстасці, як вяселле, ахвяніны, пахаванне. Рытуалы гэтых абрадаў, больш чым іншыя, неабходна пераадуваць у сучасны выгляд. Без таго асновы не могуць скаціцца пэўнага новага нацыянальнага традыцыі. Толькі на трывалы агульна аснове гэтыя абрады і рытуалы могуць і будучы забяспечыць разнастайны мясцовы асаблівасці.

больш і больш жыве грамадскім інтарэсамі, уносіць свой уклад у агульную справу.

Аб гэтым ужо сёння сведчаць цесныя ўзаемаадносінныя сувязі ў налектыўна членаў брыгады камуністычнай працы. Для разведчыкаў будучыні прадпрыемстваў Беларусі становіцца традыцыйна разам святкаваць вяселлі, праводзіць урачыстасці ў гонар нараджэння дзіцяці, наваелля, дня нараджэння і г. д. Але пакуль што гэты працэс знаходзіцца яшчэ толькі ў пачатковай стадыі.

У СУЧАСНЫ МОМЕНТ

вяселле абрад у Беларусі існуе ў дзвюх асноўных формах. У сельскай мясцовасці шырока бытуе ў значна зменены выглядзе традыцыйны нацыянальны абрад беларускага вяселля, якое праводзіцца ў большасці выпадках без рэлігійнага шлобу. За гады Савецкай улады з вясельнага абраду выпалі амаль усе адмоўныя элементы мінулага: магічныя дзеянні, рытуалы, якія прыналежаюць гондасце, явешты, і інш.

Другой формай вяселля, якая набывае ўсе большае распаўсюджанне, з'яўляецца камасольскае вяселле. Яно вядома таксама і ў іншых рэспубліках Савецкага Саюза. Асноўным рысам беларускага камасольскага вяселля з'яўляюцца яго інтэрнацыянальны характар, безрэлігійнасць, урачысты рытуал, рэстаўцыя шлобу, а таксама выкарыстанне некаторых традыцыйных народных звычаяў і абрадаў.

Гэтыя два віды вяселля, па нашую будучыню аб'яўляюцца адно з другім. Традыцыйнае беларускае вяселле будзе забяспечана ўсё больш і больш рытуаламі, характэрнымі для горада, насычана інтэрнацыянальным зместам. У той жа час камасольскае вяселле павіна паступова траціць некаторыя рысы сваёй афіцыйнасці, павіна забяспечана такімі элементамі, якія выпрацоўваюцца з улікам станаўчых традыцый мінулага, а таксама сучаснай шырокай народнай інштытуцыі і самадзейнасці.

На старонках газет і ў шырочы колах грамадскасці абмяркоўваюцца яшчэ да гэтага часу пытанне пра пасаж. Сапраўды, які трэба ставіцца да пасажу? У мінулым года былі вельмі сур'ёзнае эканамічная ўмова сватаўства жаніха, вылучылі нявесты замуж.

Калі ўважліва прыгледзецца да нашага жыцця, то акажацца, што пасаж і сёння мас шырокае распаўсюджанне. Ці можна ўявіць сабе ў наш час хоць адну маці, якая не імклася б падрыхтаваць для сваёй дачкі шлюбны замуж, камілет хатніх рэчаў. Адзёнка, кухонны посуд, некаторыя віды мабіль, калі іх набываюцца бур'ёзна да вяселля сваіх дзяцей, — сур'ёзна падтрымка маладожанам на першым часе іх самастойнага жыцця. Не многіх камасольскіх вясельных сабраў і таварышчых маладых таксама рыхтуюць для іх набор неабходных рэчаў.

Ці з'яўляецца падобны пасаж якой-небудзь эканамічнай умовай для ўступлення ў шлюб нашых маладых? Вядома, не. Пра пасаж, як пра нейкую падрыхтоўку ўмовы шлобу, могуць весці размовы толькі людзі з нездаровымі настроямі, сціхлыя да дармадства, паразі-

тычнага спосабу жыцця і да іншых заганых імкненняў, што існуючы яшчэ ў выглядзе шкодных перажыткаў мінулага.

Дык ці можам мы асуджаць бацькоў, якія хочучы падрыхтаваць падарункі сваёй дачцы да вяселля? Сустрэнаюцца такія факты, калі дзяўчаты з рабочага інтарэса купляюць сваё шлюбное, якая не мае бацькоў, некаторыя рэчы. Зразумела, што дзеянні такіх людзей заслугоўваюць усцялянай пакарання.

МЕНИШ УРАЧЫСТА

праводзіцца ўсенароднае свята, прысвечанае памяці партызан і воінаў Савецкай Арміі, што загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны ў барацьбе з фашызмам.

Сярод сучасных звычаяў і абрадаў ганаровае месца належыць калектыўным провадам юнакоў у Савецкую Армію. У асяроддзі беларускіх рабочых і сялян традыцыйнымі сталі провады членаў вытворчых калектываў на пэўнае.

У сучасны момант беларускага народа ўвайшлі розныя вытворчыя свята і ўрачыстасці, якія значна ўзбагацілі грамадскае жыццё працоўных горада і вёскі. На многіх прадпрыемствах і будоўлях, у калгасах і саўгасах урачыста адзначаюцца ўрачыстасці пераходнага Чырвонага Сцяга, прысвечанае разраду рабочым. На некаторых прадпрыемствах арганізуюцца балы ў гонар пераможцаў у сацыялістычным спаборніцтве. Немае неабходна дэкарацыя, што гэтыя свята, якія маюць шырокае грамадскае значэнне, таксама патрабуюць прыгожага і цікавага рытуалу іх правядзення.

праводзіцца ўсенароднае свята, прысвечанае памяці партызан і воінаў Савецкай Арміі, што загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны ў барацьбе з фашызмам.

Сярод сучасных звычаяў і абрадаў ганаровае месца належыць калектыўным провадам юнакоў у Савецкую Армію. У асяроддзі беларускіх рабочых і сялян традыцыйнымі сталі провады членаў вытворчых калектываў на пэўнае.

СУР'ЁЗНУЮ РАБОТУ

у спра-вае аказання дапамогі народу па фарміраванню новых звычаяў і абрадаў могуць прывесці наступныя вучоныя: этнографы, філосафы, фалькларысты, гісторыкі культуры. Гэтыя пытанні сёння стаюць у цэнтры ўвагі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Этнографы Інстытута за апошні час вывучылі вопыт Пінска, Гродна, Віцебска і іншых гарадоў рэспублікі, дзе пасляхова развіваюцца новыя свята і абрады Беларускага этнографіі пазнаёмліліся таксама з тым лепшым, што дасягнута ў гэтай справе ў Ленінградзе, Львове і іншых гарадах Савецкага Саюза, вывучылі ў Празе і Баянскай Быстрыцы вопыт нашых чэхаславацкіх сяброў. Цяпер мы рыхтуем свае асноўныя рэкамендацыі па сучаснай абрадавай для рэспублікі. Гэтыя рэкамендацыі палюць стварыць адзіную нацыянальную аснову для новых абрадаў і свят беларускага народа. Яны ні ў якім разе не перашкоджаць развіццю мясцовай інштытуцыі, а наадварот, паслужаць штуршком, заклікам да актывізацыі людзей.

Жыццё настаяліва патрабуе, каб неадкладна і ў самых шырокіх маштабах уключыліся ў вырашэнне гэтых важных пытанняў пісьменнікі. Народ чынае ад нашых паэты свае асноўныя рэкамендацыі па сучаснай абрадавай для рэспублікі. Гэтыя рэкамендацыі палюць стварыць адзіную нацыянальную аснову для новых абрадаў і свят беларускага народа. Яны ні ў якім разе не перашкоджаць развіццю мясцовай інштытуцыі, а наадварот, паслужаць штуршком, заклікам да актывізацыі людзей.

Жыццё настаяліва патрабуе, каб неадкладна і ў самых шырокіх маштабах уключыліся ў вырашэнне гэтых важных пытанняў пісьменнікі. Народ чынае ад нашых паэты свае асноўныя рэкамендацыі па сучаснай абрадавай для рэспублікі. Гэтыя рэкамендацыі палюць стварыць адзіную нацыянальную аснову для новых абрадаў і свят беларускага народа. Яны ні ў якім разе не перашкоджаць развіццю мясцовай інштытуцыі, а наадварот, паслужаць штуршком, заклікам да актывізацыі людзей.

праводзіцца ўсенароднае свята, прысвечанае памяці партызан і воінаў Савецкай Арміі, што загінулі ў гады Вялікай Айчыннай вайны ў барацьбе з фашызмам.

Сярод сучасных звычаяў і абрадаў ганаровае месца належыць калектыўным провадам юнакоў у Савецкую Армію. У асяроддзі беларускіх рабочых і сялян традыцыйнымі сталі провады членаў вытворчых калектываў на пэўнае.

СУР'ЁЗНУЮ РАБОТУ

у спра-вае аказання дапамогі народу па фарміраванню новых звычаяў і абрадаў могуць прывесці наступныя вучоныя: этнографы, філосафы, фалькларысты, гісторыкі культуры. Гэтыя пытанні сёння стаюць у цэнтры ўвагі Інстытута мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору. Этнографы Інстытута за апошні час вывучылі вопыт Пінска, Гродна, Віцебска і іншых гарадоў рэспублікі, дзе пасляхова развіваюцца новыя свята і абрады Беларускага этнографіі пазнаёмліліся таксама з тым лепшым, што дасягнута ў гэтай справе ў Ленінградзе, Львове і іншых гарадах Савецкага Саюза, вывучылі ў Празе і Баянскай Быстрыцы вопыт нашых чэхаславацкіх сяброў. Цяпер мы рыхтуем свае асноўныя рэкамендацыі па сучаснай абрадавай для рэспублікі. Гэтыя рэкамендацыі палюць стварыць адзіную нацыянальную аснову для новых абрадаў і свят беларускага народа. Яны ні ў якім разе не перашкоджаць развіццю мясцовай інштытуцыі, а наадварот, паслужаць штуршком, заклікам да актывізацыі людзей.

Жыццё настаяліва патрабуе, каб неадкладна і ў самых шырокіх маштабах уключыліся ў вырашэнне гэтых важных пытанняў пісьменнікі. Народ чынае ад нашых паэты свае асноўныя рэкамендацыі па сучаснай абрадавай для рэспублікі. Гэтыя рэкамендацыі палюць стварыць адзіную нацыянальную аснову для новых абрадаў і свят беларускага народа. Яны ні ў якім разе не перашкоджаць развіццю мясцовай інштытуцыі, а наадварот, паслужаць штуршком, заклікам да актывізацыі людзей.

ЖЫЦЦЁ РАБІЦЬ З К А Г О ? ..

У характары дзяцей ёсць адна вельмі важная і цудоўная рыса — хутка перамяняе тое, што ім падабаецца: добрыя звычкі, чужадны і правітыя бацькоў, палодніцы школьнага таварыша. І гэты працэс перамянення праходзіць непрыкметна, дзеці павольна ідуць да новага ідэала, аўтарытэта, на які можна было б раўняцца. Менавіта пошукі героя, чалавека, з якога б хацелася «рабіць жыццё», прыводзіць падлетка ў мастацкую літаратуру. І вось ён ачытае партызанскія гісторыі аб героях-партызанах, пра героя-дзяцюка, героя-падарожніка, героя-працаўніка. Ён верыць пісьменніку, ён удзячны яму за тое, што той зрабіў вобраз героя бліжэй і зразумелым.

Яўген КАРШУКО

І вось тут узнікае пытанне: ці заўсёды адпавядаюць кнігі для дзяцей тым высокім патрабаванням, якія прад'яўляе да іх наша савецкая рэалізацыя, ці з'яўляюцца яны «сродкам ідэальнага ўзбагачэння і маральнага выхавання» пакалення юных, як таго патрабуе ад літаратуры Праграма КПСС?

На першы погляд усё добра. Нельга папракнуць выдвецтва «Беларусь», што яно мала выпушчае кніжак для дзяцей. У мінулы годзе юны чытач атрымаў зборнік апавяданняў і апавесты Міколы Марушэвіча, Міхала Герчыка, Міхаса Дашкевіча, Міхаса Скрыпкі, Памяя Берэзіна, Пятра Рунца, Леаніда Прокшы, Алеса Якімовіча і іншыя. Выбар — багаты. Аднак на старонках гэтых з гэтых кніжак жыве герой, што цалкам паланіў бы ўзровень дзіцяці? Не, напакраеце звычайных, уволе неабліж, хлапчукоў дзіцяці з апавяданняў і апавесты, робяць памылкі, трапляюць пад дрэнны ўплыў, а потым, нарэшце, перавыхоўваюцца. Усё здаецца правільна, але ўсё ў той жа час і сумна. Сумна робіцца юнаму чытачу таму, што гэтыя Янік і Петруся не апраўдваюць яго пошукі сапраўднага героя, не хваляюць яго, не адказваюць на шматлікія «чаму» і «як».

У характары дзяцей ёсць адна вельмі важная і цудоўная рыса — хутка перамяняе тое, што ім падабаецца: добрыя звычкі, чужадны і правітыя бацькоў, палодніцы школьнага таварыша. І гэты працэс перамянення праходзіць непрыкметна, дзеці павольна ідуць да новага ідэала, аўтарытэта, на які можна было б раўняцца. Менавіта пошукі героя, чалавека, з якога б хацелася «рабіць жыццё», прыводзіць падлетка ў мастацкую літаратуру. І вось ён ачытае партызанскія гісторыі аб героях-партызанах, пра героя-дзяцюка, героя-падарожніка, героя-працаўніка. Ён верыць пісьменніку, ён удзячны яму за тое, што той зрабіў вобраз героя бліжэй і зразумелым.

Яўген КАРШУКО

І вось тут узнікае пытанне: ці заўсёды адпавядаюць кнігі для дзяцей тым высокім патрабаванням, якія прад'яўляе да іх наша савецкая рэалізацыя, ці з'яўляюцца яны «сродкам ідэальнага ўзбагачэння і маральнага выхавання» пакалення юных, як таго патрабуе ад літаратуры Праграма КПСС?

На першы погляд усё добра. Нельга папракнуць выдвецтва «Беларусь», што яно мала выпушчае кніжак для дзяцей. У мінулы годзе юны чытач атрымаў зборнік апавяданняў і апавесты Міколы Марушэвіча, Міхала Герчыка, Міхаса Дашкевіча, Міхаса Скрыпкі, Памяя Берэзіна, Пятра Рунца, Леаніда Прокшы, Алеса Якімовіча і іншыя. Выбар — багаты. Аднак на старонках гэтых з гэтых кніжак жыве герой, што цалкам паланіў бы ўзровень дзіцяці? Не, напакраеце звычайных, уволе неабліж, хлапчукоў дзіцяці з апавяданняў і апавесты, робяць памылкі, трапляюць пад дрэнны ўплыў, а потым, нарэшце, перавыхоўваюцца. Усё здаецца правільна, але ўсё ў той жа час і сумна. Сумна робіцца юнаму чытачу таму, што гэтыя Янік і Петруся не апраўдваюць яго пошукі сапраўднага героя, не хваляюць яго, не адказваюць на шматлікія «чаму» і «як».

Яўген КАРШУКО

І вось тут узнікае пытанне: ці заўсёды адпавядаюць кнігі для дзяцей тым высокім патрабаванням, якія прад'яўляе да іх наша савецкая рэалізацыя, ці з'яўляюцца яны «сродкам ідэальнага ўзбагачэння і маральнага выхавання» пакалення юных, як таго патрабуе ад літаратуры Праграма КПСС?

На першы погляд усё добра. Нельга папракнуць выдвецтва «Беларусь», што яно мала выпушчае кніжак для дзяцей. У мінулы годзе юны чытач атрымаў зборнік апавяданняў і апавесты Міколы Марушэвіча, Міхала Герчыка, Міхаса Дашкевіча, Міхаса Скрыпкі, Памяя Берэзіна, Пятра Рунца, Леаніда Прокшы, Алеса Якімовіча і іншыя. Выбар — багаты. Аднак на старонках гэтых з гэтых кніжак жыве герой, што цалкам паланіў бы ўзровень дзіцяці? Не, напакраеце звычайных, уволе неабліж, хлапчукоў дзіцяці з апавяданняў і апавесты, робяць памылкі, трапляюць пад дрэнны ўплыў, а потым, нарэшце, перавыхоўваюцца. Усё здаецца правільна, але ўсё ў той жа час і сумна. Сумна робіцца юнаму чытачу таму, што гэтыя Янік і Петруся не апраўдваюць яго пошукі сапраўднага героя, не хваляюць яго, не адказваюць на шматлікія «чаму» і «як».

цям суконнай мовай прапаведзі — гэта значыць выклікае ў іх сум і ўнутранае супрацьленне самой тэме прапаведзі...»

Знаёмчыся з іншымі творамі дзіцячых пісьменнікаў, выяўляецца ў асноўным адны і тыя ж недахопы: вузкая зунятая аўтарам тэма, абмежаванасць духоўных запатрабаванняў падлетка і (што асабліва дзіўна!) непрацаўдальнасць нават аб'яўляюцца пісьменнікаў дзеля герояў. Хлапчукі могуць дрэнна вучыцца, нават рабіць агідныя ўчыны, а аўтар, пачынаючы нарэшце, толькі палюць надзяліць свайго героя і станаўчы рысамі: шчыбенкі Паўлік выкрывае на чале былога гітлераўскага паслухава — падліца Захарчука. Але ж гэты злодзей, хоць ён і займае значную частку апавесці, разлічаны хутчэй на займальнасць і не можа разаблітаваць ужо скампартаванага героя. Такім чынам, сапраўднага героя ў апавесці няма — ні сярод дзяцей, ні сярод дарослых. І наўрад ці можна паверыць пісьменніку, што восты таварыш, як Паўлік, стануць у будучым сапраўднымі героямі.

У апошні час усё больш заўважаем у нашай дзіцячай літаратуры шчыльнасць паказваць толькі радзых падлеткаў і юнакоў — відаць, у супрацьлегласць тым салядзавым узорам героя-падлетка, які бытаваў на старонках кніг першых культурных асоб. Пісьменнікі часам нібы бачыць гаварыць дзеям аб велькіх сённяшняга дня, абыходзячы вострыя грамадскія пытанні і расказваюць аб самых будзённых рэчах. У дзіцячых кніжках «Дзень у рашце» Аякава зноўдэна апавяданні пра тучку («Шпан»), «Андрэйка, гапушак і незвычайнае падарожжа» М. Марушэвіча, «Галубы» М. Дашкевіча, пра падарожжа ў вёску з горада або з вёскі ў лес, у поле, на рэчку («Алешіна-верхалаз» П. Рунца («Палінаванне на Тыгра» М. Скрыпкі). Наўрад ці зможа юны чытач знайсці карыснае для сабе ў гэтых творах: звычайна пісьменнік не імкнецца прыўзняць над рэчамі і з'явамі, вельмі бліжэй дзеям, над самім фактам і адкрыць, падказаць чытачу нешта новае.

«ТЕАТР» № 3

У ПРАГРАМЕ САВЕЦКАЯ МУЗЫКА

Праграма пятага канцэртнага аб'явіта «Выбраныя сімфанічныя творы XX стагоддзя» была цалкам прысвечана творчасці савецкіх кампазітараў. Яе спеасабілісць заключаецца ў вялікім асярэдзі — ад 1915 года, калі Сяргей Пракоф'еў пачаў працаваць над балетам «Казка пра шукара», да прэм'еры шукароў абдураў, да прэм'еры 1963 года — Увершора на рускіх і кіргіскай тэмы Дамітры Шостакавіча. Перадгісторыя савецкай музыкі, яе першыя крокі, моцна сувязі з традыцыямі рускай класікі, змянялі пошукі савецкіх кампазітараў у галіне новай і формы, нараджэнне і ўмацаванне новых традыцый савецкага сімфанізму — усё гэта ў спеасабілісць формы праявілася на канцэртах нашай філармоніі 8 і 9 сакавіка.

Былі выкананы пяць фрагментаў з балетнай сюіты С. Пракоф'ева «Казка пра шукара», Канцэрт для фартэпіяна і ваіны духавых інструментаў з аркестрам Б. Шішчанкі, Дзесятая сімфонія і Увершора на рускіх і кіргіскай тэмы Д. Шостакавіча.

Матывы дэюх гарэзлівых казак-жартаў са зборніка слаўтава рускага фальклора А. Афанасьева леглі ў аснову лібрэта пракоф'еўскага балета «Казка пра шукара». У шасці карцінах гэтага твора расказваецца пра мудрагелісты выдумкі дасціпага высокага жартуніка, які адолеў абвясці вакол палына сем'ярых не менш знаходлівых насмешнікаў.

Гэты балет — трэці тэатральны твор С. Пракоф'ева (пасля оперы «Маддалена» і балета «Ала і Лодзі»), аднак імяна ў «Казцы пра шукара» кампазітар упершыню перадаў сабою залучаў стварыць твор па сапраўднаму рускі. Пяць эпізодаў з дванаціх, што ўвайшлі ў балетную сюіту «Казка пра шукара», — сакавіты нацыянальна харак-

Больш 40 чалавек надлівае аркестр народных інструментаў Міхайла Міхайлавіча Пашукіна ў пераходзе ў залу. Справа — афіцыйны аркестр у пераходзе ў залу. Фота Ул. ІРУКА.

Чым, напрыклад, узбагацілі дэяць кніжкі П. Руіца «Алешка-верхалаз»? Прыгоды школьніка Алешы, што прыхаў з горада ў вёску да бабулі, як дзве кроплі падобны на тыя шматлікіх у іншых дэячых кніжках. Алеша залез без дазволу на яліну; запалка адзенне; накідаў у надворжэ каменюк; замест пуццельна на прапалцы наварыў калыны бурасю; яго пакусалі цюль і г. д. І хоць аянацыя да кніжкі спрабуе перанаканіць чытача, што герой твора «...узбагачацца новымі ведамі, дачынае глыбей разумець жыццё і ціннасць працы людзей», гэтым паверыць цяжка. Нельга зрабіць так вывад з тых дробных нязначных падзей, пазабудзеных паўнага выхаваўчага падтэксту, што знаходзіцца ў кніжцы. І ўжо, безумоўна, не стане «глыбей разумець жыццё» школьнік, працягваючы пра звычайныя прыгоды Алешкі-верхалаза.

Для чаго б ні пісаў пісьменнік — для малодшага, сярэдняга ці старэйшага школьнага ўзросту, — ён павінен перш за ўсё весці разумную, жывую размову аб камуністычнай маралі, павінен дапамагчы сваім творам у ідэйным выхаванні будучыню новага свету. «Толькі кнігі, якія маюць мэту стварэння і выхавання цэльнай чалавечай асобы, — пісаў пудоўны пісьменнік і педагог Макаранка ў артыкуле «Выхаваўчае значэнне дзіцячай літаратуры», — бясспрэчна карысныя для нашых дзяцей».

У чым поспех, напрыклад, дзіцячых апавяданняў Янкі Брыля? Яны зроблены па-фантастычна, з вялікім мастацкім густам, з веданнем дзіцячай психалогіі і акрэсленым мэтай. Тое ж можна сказаць пра лепшыя творы для дзяцей Івана Навуменкі, Васіля Хомчанкі, Паўла Кавалёва, Міхася Даніленкі.

Летас, напрыклад, была пераважана апавесць Паўла Кавалёва «Лёння Гром». І гэта яшчэ раз сведчыць аб вартасці кніжкі, аб надзеянасці яе тэмы. Вобразы Лёны Грома і іншых хлалючых зразумелыя і блізкія дзецям, апавесць хвалюе і прыцягвае іх увагу сваёй прадэманстрацыяй, той шырай размовы аб жыцці, якую ўмела і тонка вядзе аўтар са сваім юным чытачом.

А вось апавяданне «Надзіна радасць» Міхася Даніленкі са зборніка «На вуліцы Сонечнай». Са старонак гэтага невялікага твора даўстае цудоўны пэтычны вобраз дзіцяці, што ўпершыню пазнае сапраўдную радасць жыцця — быць карысным чалавекам. Сюжэт увогуле нескладаны, стары, янога прызначалі кухарам да калгасных касцоў і тут у жонку луг уучуць Надзіна. І тут у жонку дзіцячым адбываецца нешта вельмі важнае: за падрыхтаваны абед яе і дзеда хвалюць... Письменнік нібы пераносіць нас ва ўнутраны свет вельмі маленькага чалавечка, у дзіцтва — мілае і зьяўляе з яго непасрэдным успрыманням.

МАСТАК НА БУДОЎЛІ ВЯЛІКАЙ ХІМІІ

— А ў Светлагорск ўкладзецца ў адзін год! — з гонарам гавораць мантэжнікі. Што ж, новы дзень, новая тэмпа. І новыя патрэбаваны народнай гаспадаркі. Ён пусце ўжо ва ўсёй сваёй велічы, завод-гігант. Яго прадукцыя даўно ўжо чакае, і асабліва чакаюць яго аўтамабі-

лебудзёны. Акрамя многіх іншых рэчэй, вельмі неабходных народнай гаспадарцы, Светлагорскі завод будзе выпускаць корды для шын.

...Есць ужо на карце новага горада Светлагорск. Есць на нашай Беларускай зямлі новая будоўля Вялікай хіміі. Хутка слава яе пакрыюць за межы рэспублікі.

Т. ШЧАРБАКОВА.

СТАРОЕ І НОВАЕ

І вось нядаўна мы пазнаёмліліся з яшчэ адным творам на гэтую ж тэму — на сцэне Рэспубліканскага тэатра юнага глядача ў пастаноўцы заслужанага дзеяча рэспублікі Л. Мазалеўскай з'явілася прэм'ера «Ганарліўкі» па п'есе Тамары Ян.

Здаецца, што аўтар п'есы імкнулася ўлічыць і скарэставаць як дагэістычны, так і прагматычны пэрыядыкаў (а іх было значна больш, чым тыя, што тут названы намі). Унікаючы заданнасці, тэзіснасці ў развіцці абранай тэмы, Т. Ян прыбрае ў якасці асноўнай гераіні простую камуністычную дэячыню, прыводзіць яе ў вельмі складаны калектыў маладых шахцёркаў, чый побыт вельмі далёкі ад таго, каб служыць узорам для іншых. Тут і п'яніста, і хабары (гарэзліва — начальныя), і маючы.

Хіцяя светлая Лёля не можа прывыкнуць да бруду, які пануе на шахце. А яе саброрні ўгаварваюць: кінь, не звяртай увагі. Што перамога? Лёліна мара аб чыстым, разумным мэтамінімі і выснародным жыцці або старыя парадкі на шахце?

Аўтар неаднойчы ставіць сваю гераіню ў даволі-тані небяспечныя абставіны. І, трэба сказаць, робіць гэта Т. Ян натуральна, перанаканючы і паступова перамога Лёлі ў п'есе ўспрымаецца заканамерна: сутыкнуўшыся з сапраўдным пацудам, ёй падпарадкавацца «першыя хлопцы» на шахце Максім. Астатнія яны сьбіры раскрываюцца ў сваіх сапраўдных абліччах: у адных зап аднаасноўна выяўляецца захаваная сутнасць шырака і сумленнага сэрца, іншыя ж пад вонкавай зухаватасцю хаваюць свавільнасць і хітрасць, і калі гэта становіцца зразумелым, калектыў пэрыяду супраць іх. Варцабы разгортваецца даволі жорстка. Есць нават «мардыбодзі». Але не ім выцягваецца найбольш драматычная напружанасць падзей. Нам здаецца, што сапраўдны ляходзіць аўтар з яўнаснага сэрца пагібельна ад абразы словам, каб яна не паспее загнуць у стане нявер'я ў чалавечы. Сваёй смерцю ён даказвае, што высокая праўда існуе, што яна мацнейшая за паліцы. І ў гэтым плане нам здаецца, што Т. Ян аказалася тут нават больш дакладнай, чым А. Абузав, які «загубіў» сваёй Сяргей ў «Іркуцкай гісторыі» проста тат, выкладкова, а потым пачаў будаваць на гэтым факце драматычны калізіі.

Аднак у цэлым п'еса Т. Ян не дасягнула ўзросту «Іркуцкай гісторыі», бо ёй бракуе сюжэтычна і стылявога адзіства. Пабудаваны

рапілі ў кнігу. Вельмі хутка, а таму неатуральнае перавышэнне гераіні адбываецца ва «Участковым мільянерах». Заезджаны сюжэт пра старшынню-сімулянта ў гумарскіх «Хоры». Залішне расцягнуты выхавальны дэбаты з п'януцкам у гумарскіх «Пасажыры».

У заключэнне хочацца сказаць, што на зборніку прыкметна адчуваецца амаль дваццацігадовае вопыт пісьменніка-балканіста. Ён умее выбраць тыповыя характэрныя, умее трапіна накіраваць у зіль выкрывальны пафос мастацкага слова. І таму аўтар больш удалася У. Корбану невялікім па намерах гумарскі і апавяданні з другога раздзела. А першы раздзел значна слабейшы. Тут выдзяляецца хіба толькі апавяданне «Трахімаў сьвет». Гэта ўспаміны аб незабудзеным 1939 годзе, калі адбылося ўз'яданне Беларускага народа ў адзінай Савецкай дзяржаве.

Часам, замест мастацкага паказу падзей, у Корбана наглядзецца сізнанне па іх паверні. Талды творы трапіць сатырычную вастрыню, і не хапае мастацкай цылінасці і застатна адна канстатываць факта. І калі явярнуцца да загалюк кнігі, дык трэба прызнаць, што шчыра аўтару трапілася, вядзе, нецярпліва, некаторыя бліны яна здымае з пал'тылі сывартацыя.

Г. ЮРЧАНКА.

М. БАРНО.

«Венаран яны з дэдам вяртаюцца з Рудачы. Над палівамі падмаўляе дэду тунан, кусты хаваліся ў ім, як у яким мору. Пакрыўваў драч-недзімка. Ён, мабыць, перабягаў у высокую траве з месца на месца, бо калікі ні ехалі Надзя з дэдам, а драч усё роўна не адставаў. На сэрцы ў дэдуцкіні было радасна і прыемна: усёго адзін дзень пабыла яна ў Рудачы, а яе працу ўжо заўважылі і ацанілі. А калікі такіх дзён наперадзе...»

Гэтым сказана многа: усё працуюнае жыццё наперадзе... Працуй добра, і твая праца на карысць грамадства стане крыніцай твай радасці.

Гаворачы аб выхавальнай ролі дзіцячай літаратуры, нельга не закрануць і тэму ацэстычнага выхавання. Тэма, безумоўна, не новая, але надзеянасць патрэбны ацэстычна кніжкі для дзяцей, якія б паслядоўна, умела і тактоўна даносілі да дзяцей нашы перанаканні, наш светлагляд. Не скарот, што ёсць шчыра людзі, якія вераць «во Хрыста», і гэтую веру яны імкнучыся перадаць дзецям.

Да якіх дзіцячых вынікаў прыводзіць часам рэлігійнае выхаванне, расказаў у сваёй апавесці «Бес» пер ірве павучыцца малады пісьменнік Міхаіл Горыч. Чытаючы кнігу, у прыраскоці ўспамінаеш тыя выпадкі калечэння дзіцячых рэлігійнай мараллю, з якімі сустракаецца ў жыцці.

Здаецца, гады са два назад бачыліся камітэт адной са школ Чыгуначнага раёна горада Гомеля ўзнуў пытанне аб пазабудзеным Іванаво. Гэты ўзвер-сентант рабіў усё, каб іздаваць сваіх дзіцяч ад цудоўнай савецкай рэспублікі, не дазваляў уступаць у п'янеры, нават удзельнічаць у школьнай мастацкай самадзеяснасці, бр, прымушаючы малаціца.

Пытанне аб духоўным калечэнні дзіцяч сентантам усплыло і на прахэсе п'яндэсцінаў, што праходзіў у студзені ў Халінакчых.

І ян шнада, што нашы вядомыя дзіцячы пісьменнікі стаць у баку ад важнай тэмы Рэда-рэда ў дзіцячым часопісе, у газете працягчы апавяданне на антырэлігійную тэму.

П'яндэ і нематчыма ў кароткім артыкуле ўзяць усё праблему, якія стаць перад сучаснай дзіцячай літаратурай, называць усё аб большасці дзіцячых кніг, выдучаных у мінулым годзе выдавецтвам «Беларусь». Дарэчы, гэтай задачы тут і не ставілася. Але галоўная думка, спадзеянасць, зраўмеляе: мала, да прыкраса мала ішчэ ў нас твораў на сучасную тэму, якія б адказвалі юнаму чытачу на вострае пытанне: як жыць, з чаго «рабіць жыццё»?

У дзіцячай беларускай літаратуры пакуль такога гераіня няма. А ён патрэбны — актыўны і бясстрашны, упэўнены і рамантычны — гераі сапраўдны, які б хвалюваў дзіцячае ўяўленне, захапляў, заклікаў змагацца за перамогу, вёў па дарозе жыцця.

«Хочаце ведаць, сябры, што было, калі ў нашым доме пагасла святло?» Я ўвяду, як будзе разгавяць мала, калі яны працягваюць гэтыя разлікі, — як ён пачытаецца да кнігі, як ён перапытае нецярпліва «што было?» і потым будзе слухаць працяг вершы:

Прасілі і стол закрывалі
— Ура!
Згуляць нам у жумуці
Настала пара
і кожны пабегі,
А стол іх лаяў.
А юнк-гудыталь
За туюльё савы?...
Машына зірнула,
Што коні заняты,
І — проста на кухню,
Дзе харчу багата!

Гэта верш з новай кнігі Еўдзіі Лось «Вяселікі». Кніга адрасуецца са-

мым юным чытачам, дзеям малодшага ўзросту. І пэўна, трэба сказаць, добра ведае, да каго звяртаецца, умее знайсці, як кажучы, агульную ному са сваім маленькім чытачом.

Дзеці любяць наглядаль, падарожнічаць. І аўтар запраіне іх у цікавы падарожжа. Пэўна вядзе свайго чытача па грыбных і ягальных мясцінах, па цудоўных лясных сцяжынах. Яна расказвае пра «грыбны-вяселікі», вясновы «смаржкі» і сасонку, што «грэцца ў сцяжку, нібы дзіцячыка ў кажучку», пра «саркоу-вяселічкі», якія «крат-працяўнікі», і пра многія іншыя цікавыя факты для дзіцяч рчы і з'ява. А хто з малодшым алмоніцы разгадала тайну звыржым сцяжы («Хто ішоў?»). Хто з іх не

пажадае заглянуць у зімовую шпакую («Шпакуючы ўзімку»), дэведзіца, чаму з'яўляюцца калікі не ў сваё гняздо («Птушкі»), а ў сьнедажыцка, як ме здаецца, маладым і лепшым з тых вершай, якія пэўна назвала «небылімі» («Більці не», «Небыліца» і інш). Яны развіваюць дзіцячы фантазію, такія рысы дзіцяч, які загаліваецца, ціканасць, келіваецца.

А вось верш «Маленства Дуні-ішага п'яна. Тут аўтар умела, з тонкім педагогічным тактам ўладзіць свайго маленькага сябра ў «дарослы» свет. У вершы расказваецца пра тое, як «п'янка раслося малым на вайне».

Але не ўсё добра ў іхніце Еўдзіі Лось. Сустракаюцца і няўдалыя, а то і проста зусім слабыя вершы, на-

прыліна паспешліва. Вось верш «Прышла вясна»:

Прышла вясна,
Ільды зламала,
Наскорыла крмічак бег
І дуна хутка паздымала
Шпалі белыя са стых!

Тут ёсць сухое, інфармацыйнае паведамленне пра прыход вясны, і яна вершы, які б перадаваў вясновы настрой. Наўрад ці зацікавіць юнага чытача і такія творы, як «З п'янаватыя», «Браток», «Клубніца». Яны невыразныя, пазабудены шкідзавыя зместу. Але гэта — дробныя вершы. Наогул жа «Вяселікі», я думаю, спадзеянасць нашаму юнаму чытачу.

В. ЛЕМЦОГОВА.

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

